

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U002455

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 10-06-2026

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №246-с від 03.09.2026, виданий Харківською державною академією культури

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Авершина Аліна Олегівна

2. Alina Avershyna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 034

Назва наукової спеціальності: Культурологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Культурологія

Дата захисту: 04-08-2026

Спеціальність за освітою: Середня освіта (Історія)

Місце роботи здобувача: НЦ "Мала академія наук України"

Код за ЄДРПОУ: 24904278

Місцезнаходження: Київ, 01001, Україна

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 14748

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія культури

Код за ЄДРПОУ: 30036001

Місцезнаходження: Бурсацький узвіз, Харків, Харківський р-н., 61057, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія культури

Код за ЄДРПОУ: 30036001

Місцезнаходження: Бурсацький узвіз, Харків, Харківський р-н., 61057, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 13.11

Тема дисертації:

1. Репрезентація міфологічних образів жінки в сучасній візуальній культурі України
2. Representation of Mythological Female Images in Contemporary Visual Culture of Ukraine

Реферат/анотація:

1. Дисертація присвячена дослідженню репрезентації міфологічних жіночих образів у візуальній культурі України періоду незалежності. Практики образотворчого мистецтва розглянуто як такі, що зумовлені соціокультурною динамікою та забезпечують сенсоутворення в просторі культури. Мета дослідження полягає в культурологічному осмисленні динаміки та варіативності художньої репрезентації жіночих міфологічних образів у візуальній культурі незалежної України в образотворчому мистецтві. Об'єктом дослідження є візуальна культура України періоду незалежності. Предметом дослідження є міфологічні жіночі образи в художніх практиках візуальної культури України 1991–2024 рр. Досліджено соціокультурний контекст періоду незалежності в хронологічній перспективі, а саме: 1991–2000 рр., період від Помаранчевої революції до Революції гідності, період Революції гідності, початок російсько-української війни. Звернуто увагу на інституалізацію феміністичного руху в результаті революційних подій в Україні. Прослідковано динаміку трансформації образів жінки-матері та жінки-держави як міфологеми Берегині, а також образу жінки-воїтельки внаслідок російсько-української війни. Вивчено актуалізацію демонологічного пласту

української міфології на прикладі образів відьми, смерті, ляльки-мотанки, русалки та мавки. Зазначено, що демонологічна образність унаочнила потенціал української нації у вимірах самотності та ідентичності. Проаналізовано неоміфологічні образи Сталевої відьми і Святої Джавеліни, репрезентація яких зумовлена подіями російсько-української війни. Наукова новизна одержаних результатів виражається в цілісному культурологічному дослідженні репрезентації міфологічних жіночих образів у візуальній культурі України періоду незалежності. Представлено варіативність та динаміку типології жіночих міфологічних образів, зумовлених соціокультурними трансформаціями. У роботі використано методи з арсеналу культурології, гендерної теорії, історії та візуальної культури. Залучено культурологічний, гендерний, історико-культурний, соціокультурний, мистецтвознавчий, герменевтичний та структуралістський підходи. Також для вивчення візуальної культури застосовано метод аналізу візуальних джерел. Дослідження соціально-політичного становища жіноцтва потребувало використання гендерного підходу, у рамках якого залучено метод дослідження жіночої історії. Можливості реалізації підходів здійснювалось через застосування до дослідження теорії «дискурсивних влад» М. Фуко, вивчення міфу Р. Барта, гендерної теорії Дж. Скотт і дослідження візуальної культури Г. Фостера. Вивчено стан розкриття теми та виокремлено історико-культурний, культурологічний, структурно-семіотичний, гендерно-феміністичний напрями в науковому доробку з художньої репрезентації жіночих міфологічних образів у візуальній культурі незалежної України. Впорядковано понятійно-категоріальний апарат дослідження та поглиблено зміст ключового поняття «візуального образу» як змінного в залежності від соціокультурної динаміки, трансльованого за допомогою нових медіа, й такого, що впливає на глядача, а також включеного в міфологічний простір. Показано соціально-політичне становище жіноцтва в Україні періоду 1991–2004 рр. як таке, що вплинуло на формування фемінної візуальної образності жінки-держави та жінки-матері як міфологеми Березини у значенні культурно прийнятих поведінкових моделей. Також зазначено, що фемінна візуальна образність зумовлена формуванням національної парадигми у соціокультурному просторі молоді держави. Розглянуто вплив революційних подій на динаміку репрезентацій фемінних образів в українському образотворчому мистецтві. Визначено становлення гендерно-рівної політики та інституалізації фемінізму й формування жіночих громадських організацій, діяльність яких зумовила становище жіноцтва в Україні. Революційні події 2014 р. сприяли становленню демократичних тенденцій в українському суспільстві. Дані зміни забезпечили трансформації в патріархально-стереотипній жіночій візуальній образності й трансляціях традиційної ролі жіноцтва. Демонологічні образи розглянуто як демонстрацію сили та емансипації жінки в українському суспільстві, візуалізація, що корелюється з міфологією української традиційної культури. Показано, що під час Війни за Незалежність України семантичний спектр жіночої образності у візуальній культурі сукупно репрезентує силу та спротив держави. Визначено процес оновлення фемінної образності як маркер становлення гендерної рівності й національної ідентичності. Розглянуто актуалізацію архетипу жінки-воїтельки як такий, що в історичній ретроспективі відсилає до періоду українського козацтва та свідчить про укоріненість традиції презентації образу жінки-козачки у період Гетьманщини. Тоді як під час російсько-української війни образ зумовлений змінами соціальних ролей жінки.

2. The thesis examines the representation of mythological female images in Ukrainian visual culture during the period of independence. Visual art practices are considered phenomena shaped by sociocultural dynamics and as mechanisms that generate meaning within the cultural space. The study aims to analyze the dynamics and variability of representations of mythological female images in the visual culture of independent Ukraine, through the prism of fine art as a case study. The object of the research is the visual culture of Ukraine in the period of independence. The subject of this research is the representation of mythological female figures in the artistic practices of Ukrainian visual culture from 1991 to 2024. The study examines the specifics of the demonization of the images of the woman-mother and the woman-state as the mythologeme of Berehynia, as well as the image of the woman-warrior, which has intensified as a result of the Russian-Ukrainian war. The actualization of the demonological layer of Ukrainian mythology is analyzed through the pictures of the witch, death, the motanka doll, the mermaid, and the mavka. Neo-mythological images such as the Steel Witch and Saint Javelin are also examined. The scholarly novelty of the research lies in a comprehensive cultural studies analysis of the

representation of mythological female images in the visual culture of independent Ukraine. The variability and dynamics of the typology of mythological female images determined by sociocultural transformations are identified and systematized. The research employs methods from cultural studies, history, visual culture studies, and gender theory. The study draws on cultural, historical-cultural, art historical, hermeneutic, and structuralist approaches. The method of visual source analysis is applied to the study of visual culture. The analysis of the sociopolitical status of women required a gender approach, which employed the method of women's history. The research's theoretical framework includes Michel Foucault theory of "discursive power," Roland Barthes theory of myth, Joan Scott gender theory, and Hal Foster approaches to visual culture. The state of scholarly research on the topic is analyzed, and historical-cultural, cultural studies, structural-semiotic, and gender approaches to the artistic representation of mythological female images in the visual culture of independent Ukraine are identified. The conceptual and categorical apparatus of the study is systematized, and the content of the key concept, "visual image," is deepened as a phenomenon that changes depending on sociocultural dynamics, is transmitted through new media, influences the viewer, and is embedded in a mythological space. The sociopolitical status of women in Ukraine from 1991 to 2004 is examined as a factor influencing the formation of feminine visual imagery of the woman-state and the woman-mother as the mythologeme of Berehynia, understood as culturally acceptable behavioral models. The study examines the formation of gender-equality policies, the institutionalization of feminism, and the development of women's civic organizations, whose activities significantly shaped women's status in Ukraine. The revolutionary events of 2014 contributed to the establishment of democratic tendencies in Ukrainian society. These changes led to transformations of patriarchal and stereotypical female visual imagery and traditional representations of women's social roles. Demonological images are interpreted as manifestations of women's strength and emancipation in Ukrainian society, visualizations correlated with the mythology of Ukrainian traditional culture. Additionally, these images function as expressions of authenticity in mass culture and influence mass consciousness. It is demonstrated that sociopolitical processes of destabilization have contributed to the actualization of the traditional mythological layer of Ukrainian culture. The research shows that during Russia's full-scale invasion of Ukraine, the semantic spectrum of female imagery in visual culture collectively represents the strength and resistance of the state. The renewal of feminine imagery is defined as a marker of the formation of gender equality and national identity. The actualization of the archetype of the woman-warrior is examined as referring, in historical retrospect, to the period of Ukrainian Cossackdom and indicating the rootedness of the tradition of representing the image of the Cossack woman during the Hetmanate period. In contrast, during the Russian-Ukrainian war, this image is conditioned by changes in women's social roles.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Авершина А. Образ Берегині в авторському плакаті як складова візуальної культури періоду повномасштабного вторгнення // Культура України. 2024. Вип. 86. С.21–27. DOI: 10.31516/2410-5325.086.03.
- Авершина А. Модифікація образу жінки-воїтельки у візуальній культурі України в період російського вторгнення // Культурологічний Альманах. 2024. № 4(12). С. 293–297. DOI: 10.31392/cult.alm.2024.4.34.
- Авершина А. Трансформація образу жінки-матері у візуальній культурі незалежної України // Культура України. 2023. №81. С. 7–13. DOI: 10.31516/2410-5325.081.01.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Щербань Анатолій Леонідович

2. Anatolii Shcherban

Кваліфікація: д. культ., професор, 26.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9530-6453

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія культури

Код за ЄДРПОУ: 30036001

Місцезнаходження: Бурсацький узвіз, Харків, Харківський р-н., 61057, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Станіславська Катерина Ігорівна

2. Kateryna Stanislavska

Кваліфікація: д.мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-9026-6085

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого

Код за ЄДРПОУ: 02214171

Місцезнаходження: вул. Ярославів Вал, Київ, 01034, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Виткалов Сергій Володимирович

2. Serhii V. Vytkaľov

Кваліфікація: д. культ., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6362-9517

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Рівненський державний гуманітарний університет

Код за ЄДРПОУ: 25736989

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Рівне, Рівненський р-н., 33028, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Александрова Марина В'ячеславівна

2. Maryna Aleksandrova

Кваліфікація: к. філос. н., доц., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія культури

Код за ЄДРПОУ: 30036001

Місцезнаходження: Бурсацький узвіз, Харків, Харківський р-н., 61057, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Панков Георгій Дмитрійович

2. Heorhii Pankov

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.11

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія культури

Код за ЄДРПОУ: 30036001

Місцезнаходження: Бурсацький узвіз, Харків, Харківський р-н., 61057, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Кікоть Антоніна Андріївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Кікоть Антоніна Андріївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Заклінська Юлія Михайлівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна